

TAAALVERZORGING

Korte uitleg over algemene spelling, werkwoordspelling, leestekens en stijl

jou of jouw?

gebeurt of gebeur d?

hun of hen?

categorieën of categoriën?

Alfa -college

Inhoudsopgave

Algemene spelling	4
Meervoud	4
Verkleinwoord	6
Bijvoeglijk naamwoord	6
Samenstelling	7
Hoofdletters en leestekens.....	10
Hoofdletters	10
Komma	13
Dubbele punt.....	14
Puntkomma	14
Aanhalingstekens.....	15
Accent.....	15
Apostrof.....	15
Trema	16
Werkwoordspelling	18
Tegenwoordige tijd.....	19
Verleden tijd	20
Voltooide tijd	22
Engelse werkwoorden	23
Werkwoorden bijvoeglijk gebruikt	24
Stijl.....	25
Als/dan	25
Jou/jouw, u/uw, mijn/me	26
Dat/die/wat	27
Zij/hun/hen.....	29
Schema werkwoordspelling.....	32

ALGEMENE SPELLING

Hoe schrijf ik het meervoud?

*Bij twijfel:
kijk in een (online)
woordenboek!*

kaas (de; m; meervoud: kazen)

Met een enkele klinker:

boom – bomen

Met een dubbele medeklinker:

kapstok – kapstokken

Met –zen of –ven:

laars – laarzen

brief – brieven

Let op:

fotograaf – fotografen

kans – kansen

Met –eeën:

idee – ideeën

Met –ieën of –iën:

- klemtoon ligt op laatste
lettergreep: extra -e

categorie – categorieën

- klemtoon ligt niet op laatste
lettergreep: geen extra –e

bacterie – bacteriën

Schrijf ik de –s aan het woord vast of niet?

Schrijf de -s altijd aan het
woord vast:

cadeaus

cafés

ruzies

Elines verhaal

Behalve als er verwarring
ontstaat over de uitspraak:

taxi's

oma's

baby's

Theo's verhaal

Of als het woord een afkorting
is:

WC's

Wat is het meervoud van leenwoorden?

*(woorden uit
een andere taal)*

Leenwoorden die eindigen op
–um en –cus veranderen van
klank:

um > a:

museum > *musea*

medium > *media*

cus > ci:

technicus > *technici*

politicus > *politici*

Hoe verklein ik woorden?

Zet er **-je** of **-tje** of **-etje** achter:
cakeje, kniettje, dingetje

Zet **-pje** achter woorden die eindigen op **-m**:
bloempje, filmpje

Zet **-nkje** achter woorden die eindigen op **-ng**:
kettinkje, koninkje

Schrijf een extra klinker als het woord eindigt op een klinker:

café	-	cafe <u>et</u> je
auto	-	auto <u>o</u> tje
la	-	la <u>a</u> tje

Schrijf een **-ie** als het woord eindigt op een **-i**:

bikini - bikinietje

Hoe schrijf ik een bijvoeglijk naamwoord?

woorden die iets zeggen over mensen, dieren of dingen

Zet er een **-e** achter:

dat leuke liedje

Behalve als het zelfstandig naamwoord een **het-woord** is, maar vervangen wordt door **'een'**:

een leuke liedje (het liedje)

Hoe schrijf ik een stoffelijk bijvoeglijk naamwoord?

Zet er –en achter als het woord aangeeft van **welk materiaal** iets is gemaakt:

het betonnenen gebouw
het ijzeren hek
de goudenen bal

Let op:

een plastic beker

Hoe schrijf ik een samenstelling?

een woord dat uit meerdere woorden bestaat

melkchocoladehagelslagverpakking

Schrijf woorden altijd aaneen:

langetermijnplanning
zorgverzekeringswet
eengezinswoning

Behalve als het voor lees- of uitspraakproblemen zorgt:

diploma-uitreiking
gala-avond

Of als het eerste woord een afkorting is:

ov-chipkaart

Of als de samenstelling een vaste woordgroep bevat:

twee-onder-een-kapwoning
nek-aan-nekrace

Wanneer gebruik ik de tussenletter -n in een samenstelling?

Als het eerste woord in het meervoud met **-en** wordt geschreven en niet met -s:

kurkentrekker

kurk > kurken

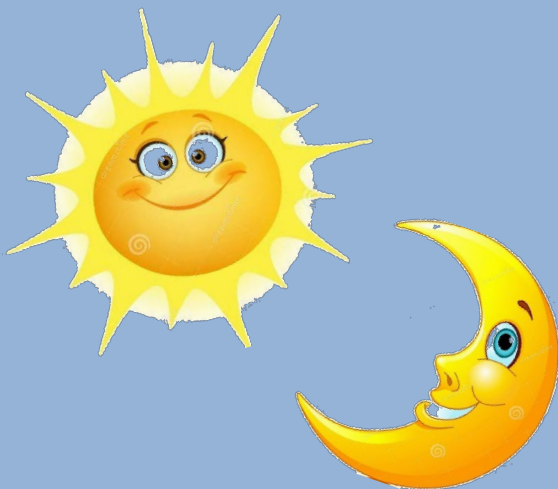
vriendenkring

vriend > vrienden

pannenkoek

pan > pannen

Wanneer gebruik ik geen tussenletter?

Als het eerste woord in het **meervoud** met een **-n**, maar ook met een **-s** kan worden geschreven:

ziektebeeld

> ziekten / ziektes

geboortegolf

> geboorten / geboortes

ladekast

> laden / lades

Als het eerste woord **uniek** is:

zonnescherm

(één zon)

maneschijn

(één maan)

Wanneer gebruik ik de tussenletter -s?

Als je een –s hoort als je het woord uitspreekt:

meningssverschil

(mening + verschil)

stationsshal

(station + hal)

Je schrijft dus twee s'en in:

a. *stationssstraat*

(station + straat)

b. *voorjaarsschoonmaak*

(voorjaar + schoonmaak)

c. *liefdesspel*

(liefde + spel)

Je kunt checken of dit klopt door een ander woord in te vullen:

a. *stationss'plein'*

b. *voorjaars'vakantie'*

c. *liefdes'verhaal'*

HOOFDLETTERS

Wanneer gebruik ik een hoofdletter?

Aan het begin van de zin, **behalve** als de zin begint met een afgekort woord:

's Avonds is het donker

en **behalve** als de zin begint met een cijfer of symbool:

39 mensen raakten gewond

Wanneer gebruik ik nog meer een hoofdletter?

Bij namen van personen:

mevr. Ans ten Dam

mevr. Ten Dam

Let op: tussenvoegsel krijgt hoofdletter als voornaam of voorletter ontbreekt.

Bij namen van organisaties, merken en producten:

Tweede Kamer, Word, Twix, Alfa-college, Eastpak, etc.

Let op: o.a. de volgende woorden zijn geen namen van organisaties:

het kabinet, het mbo, de tv.

Wanneer gebruik ik een hoofdletter?

**DE PAASHAAS
HEBBEN WE AL
MET KERST
OPGEGETEN**

Loesje

POSTBUS 1045
6801 BA ARNHEM

Bij aardrijkskundige namen, volken en talen:

*Leekstermeer,
Gronings, Engelsen,
Franse kaas, Duitstalig,
de Rijn.*

Let op: windstreken krijgen géén hoofdletter:

*in het zuiden,
de oostelijke wind,*

behalve als de windstreek onderdeel is van een aardrijkskundige naam of een gebied aanduidt:

*Oost-Groningen,
Zuid-Europa, het Westen.*

Bij historische gebeurtenissen en kalendergebruiken:

*de Tweede Wereldoorlog,
Pasen, Ramadan,
Moederdag.*

Let op: samenstellingen met de namen van feestdagen krijgen géén hoofdletter:

paashaas, kerstvakantie.

Let op: een historische **periode** (i.p.v. gebeurtenis) krijgt géén hoofdletter:

middeleeuwen, prehistorie.

Wanneer gebruik ik nog meer een hoofdletter?

Bij religieuze en culturele begrippen:

God, Koran, Boeddha, Bijbel.

Let op: religieuze en culturele stromingen (en afleidingen daarvan) krijgen géén hoofdletter:

moslims, christenen, islam, het joodse volk.

LEESTEKENS

Wanneer gebruik ik een komma?

Wij staan achter, Oranje

**Een bijstelling is een deel van de zin dat iets zegt over iets/iemand.*

Hoor je in de zin **een pauze**?
Plaats een komma.

Plaats verder in de volgende gevallen een komma:

1. Tussen **twee werkwoorden**:

Als ik fluit, moet je komen.

2. Bij een **opsomming**:

Bal, mat, bank, klimrek, etc.

3. Voor **voegwoorden**:

Erik heeft een toets, maar hij heeft niet geleerd.

4. Voor- of nadat iemand wordt **aangesproken**:

Joep, wil je ook een snoepje?

5. Voor of na een **uitroep**:

Ach, wat vervelend!

6. **Voor en na een bijstelling***, als je de bijstelling kunt weglaten:

Takkie, hondje van Jip, is weg.

7. Alleen **ná een bijstelling***, als je de bijstelling **niet** kunt weglaten:

Mensen die veel lachen, zijn gezonder.

Wanneer gebruik ik een dubbele punt?

Voor een opsomming:

Ik heb veel gedaan: gesport, geleerd, gekookt en gelezen.

Voor een citaat:

Ik zei nog: “Van mij mag je.”

Voor een verklarende of toelichtende opmerking:

Juf is er niet: ze is ziek.

Wanneer gebruik ik een puntkomma?

Als de zin ervoor en erna veel met elkaar te maken hebben:

Het was dulle pret; we hebben veel gelachen.

Bij opsommingen waar elk deel van de zin op een nieuwe regel komt te staan:

*Josje kan al veel:
-op één been staan;
-huppelen;
-binnen de lijntjes kleuren.*

Wanneer gebruik ik aanhalingstekens?

Aan het begin en eind van een citaat:

Hij vroeg: “Mag ik je nummer?”

Als je iets anders bedoelt dan je zegt:

Wat heeft ze ‘heerlijk’ gekookt.

Om een woord te laten opvallen:

Een ‘coach’ is je mentor.

Wanneer gebruik ik een accent?

Als de e wordt uitgesproken als ee:

saté, café, treincoupé

Als de e wordt uitgesproken als è:

nachtcrème, carrière, scène

Wanneer gebruik ik een apostrof?

Als er letters zijn weggelaten om het woord sneller uit te spreken:

*z'n vader, m'n laptop
's avonds, 's ochtends
't zou kunnen, ik heb 'm niet*

Bij bezitsvormen:

*Fatima's broek,
Frits' helm,
Aziz' telefoon*

Wanneer gebruik ik een trema?

**Een samenstelling is een woord dat uit twee of meerdere woorden bestaat die ook zelfstandig gebruikt worden (na en apen)*

Om twee klinkers die naast elkaar staan niet als één klank, maar los van elkaar te lezen:

geïnteresseerd, cliënt, geëist, kopieën, vacuüm

Let op:

klinkerbotsing in een samenstelling* wordt opgelost met een koppelteken: na-apen (niet: naäpen).

Wanneer gebruik ik GEEN trema?

 Specsavers[®] Opticiens

Geen trema op de eerste letter van au, ij, oe, ou of ui:

geoefend, geuit, geautomatiseerd

Geen trema bij de uitgangen –ien en –ienne:

elektricien, opticien, lesbienne

Geen trema als er twee i's op elkaar volgen:

begroeiing, verdraaiing, buiig

Let op:

geen trema in:

officieel, industrieel, financieel, potentieel, gekopieerd

SPELLING

WERKWOORDEN t.t.

**Wat is de stam
(ik-vorm)
van een
werkwoord?**

Zet een werkwoord in de ik-vorm en je weet wat de stam is.

Soms moet je een klinker toevoegen,

balen > *ik baal*

van de -v of -z een -f of -s maken

lezen > *ik lees*

verven > *ik verf*

of een medeklinker weghalen bij een dubbele medeklinker.

redden > *ik red*

**Hoe vind ik de
persoonsvorm
in een zin?**

(nodig voor
de volgende stap)

Zet de zin in een andere tijd.
Het woord dat verandert, is de
persoonsvorm*:

Jesse wordt president >
Jesse werd president

Jesse is president geworden >
Jesse was president geworden

Hoe vervoeg ik de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd?

(ik-vorm) noteren
vervangen door lopen

Check of je te maken hebt met een persoonsvorm *.

Noteer alvast de stam (ik-vorm) van het werkwoord.

Vervang de persoonsvorm door een vorm van het werkwoord lopen.

Hoor je een -t achter loop, dan schrijf je een -t achter de stam:

De kaars (branden) lang.

De kaars ...brand... lang.

De kaars ...loopt... lang.

Je hoort een -t achter loop, dus schrijf een -t achter de stam brand:

De kaars brandt lang.

Hoe noteer ik de gebiedende wijs?

Met de gebiedende wijs geef je een bevel of opdracht.

Bij de gebiedende wijs schrijf je alleen de stam (ik-vorm) van het werkwoord:

Loop naar de maan!

Antwoord eens op mijn mail!

SPELLING

WERKWOORDEN v.t.

Hoe vervoeg ik de persoonsvorm in de verleden tijd?

sterke werkwoorden

Sterke werkwoorden veranderen in de verleden tijd van klank:

<i>duiken</i>	>	<i>doken</i>
<i>kiezen</i>	>	<i>kozen</i>
<i>klimmen</i>	>	<i>klimmen</i>

Hoe vervoeg ik de persoonsvorm in de verleden tijd?

zwakke werkwoorden

Zwakke werkwoorden krijgen in de verleden tijd **-de(n)** of **-te(n)** achter de stam.

<i>werken</i>	>	<i>werkten</i>
<i>spelen</i>	>	<i>speelden</i>
<i>bouwen</i>	>	<i>bouwden</i>

Wanneer schrijf ik 'dubbel d' of 'dubbel t'?

Als de stam van het werkwoord al op **-d** of **-t** eindigt, krijg je een extra **-d** of **-t**.

<i>antwo<u>d</u>en</i>	>	<i>ik antwo<u>o</u>rd<u>de</u></i>
<i>plant<u>e</u>n</i>	>	<i>ik plant<u>e</u>tt<u>e</u></i>

Wat doe ik bij twijfel over:

-de of -te
plensde of plenste?

-d of -dd
melde of meldde?

-t of -tt
miste of mistte?

verven
verven
v

nee

(ik) verfde

In het taxikofschip?

nee

nee

ja

ja

nee

Gebruik voor de juiste spelling van werkwoorden in de **verleden tijd** het:

Ta **X**i **K**o **F** **S** **C**H i **P**

gebruik alleen de medeklinkers

1. Neem het hele werkwoord.
2. Haal daar -en van af.
3. Neem de laatste letter voor -en mee het TaXiKoFSCHiP in.
4. Zit de letter erin?

Ja: -te(n) achter de stam.

Nee: -de(n) achter de stam.

Dus ook:

plenz <u>e</u> n	>	plens <u>d</u> en
meld <u>e</u> n	>	meld <u>d</u> en
miss <u>e</u> n	>	mist <u>e</u> n
lach <u>e</u> n	>	lacht <u>e</u> n
verhuiz <u>e</u> n	>	verhuis <u>d</u> en

Hoe noteer ik een voltooid deelwoord?

Twijfel over:

Het is gebeurd / gebeurt?

Ik word betaald / betaalt?

Er is ge oefend / ge oefent?

gebeuren
gebeuren
r

nee

Het is gebeurd

In het taxikofschip?

nee

nee

nee

nee

nee

ja

ja

Gebruik voor de juiste spelling van het **voltooid deelwoord** ook het:

Ta **X**i **K**o **F** **S** **C**H i **P**

gebruik alleen de medeklinkers

1. Neem het hele werkwoord.
2. Haal daar -en van af.
3. Neem de laatste letter voor -en mee het TaXiKoFSCHiP in.
4. Zit de letter erin?

Ja: -t als laatste letter.

Nee: -d als laatste letter

Dus ook:

plenz <u>e</u> n	>	heeft geplens <u>d</u>
meld <u>e</u> n	>	is gemeld <u>d</u>
ver <u>v</u> en	>	heeft geverf <u>d</u>
luister <u>e</u> n	>	heeft geluister <u>d</u>
verhu <u>i</u> zen	>	is verhuis <u>d</u>
mix <u>e</u> n	>	is gemix <u>t</u>
fax <u>e</u> n	>	heeft gefax <u>t</u>

ENGELSE WERKWOORDEN

Hoe vervoeg ik Engelse werkwoorden?

geüpload gemanaged gecoacht getimed geüpgraded

gecopywritet gedownloadet

geracet ge-e-maild

gedeletet geïnternet gefitnest

*Bij twijfel:
kijk in een (online)
woordenboek!*

up·da·ten (updatete, heeft geüpdatet)

Voor werkwoorden die uit het Engels komen, gelden dezelfde regels:

scoren:

t.t. *ik scoor, hij scoort*

v.t. *ik scoorde, ik heb gescoord*

Let op:

Bij sommige Engelse werkwoorden hoort de **e** bij de stam. Deze schrijf je dan ook:

racen:

t.t. *ik racee, hij racet*

v.t. *ik racete, ik heb geracet*

Hij ract zou uitgesproken worden als [hij rakt], in plaats van [hij reest].

Dit geldt o.a. ook voor:

piercen, producen, freelancen

daten, deleten, updaten

managen, gamen, recyclen

WERKWOORDEN BIJVOEGLIJK GEBRUIKT

Hoe schrijf ik een bijvoeglijk gebruikt werkwoord?

*Het bijvoeglijk naamwoord
zegt iets over het
zelfstandig naamwoord
(mens, dier of ding)*

Het werkwoord (voltooid
deelwoord) kan ook als
bijvoeglijk naamwoord worden
gebruikt:

*het pad is **verbreed** →
het **verbrede** pad.*

Je schrijft zo'n bijvoeglijk gebruikt
werkwoord in de meeste gevallen
zo kort mogelijk:

*de **afgeleide** kinderen
de **vastgeroeste** leraar
de **vergroete** foto*

Let op:

Voltooid deelwoorden die
eindigen op –en:

*is **aangeraden**
is **gebraden**
is **volgeladen***

behouden de –n wanneer ze
bijvoeglijk worden gebruikt:

*het **aangeraden** boek
de **gebraden** kip
de **volgeladen** auto*

STIJL

Wanneer gebruik ik 'dan' in een vergelijking?

Gebruik 'dan' na de vergrotende trap:

*Ik ben sneller dan jij.
Jij hebt meer dan hij.*

Vaak is er sprake van **ongelijkheid**.

Wanneer gebruik ik 'als' in een vergelijking?

Gebruik 'als' als er sprake is van **gelijkheid**:

*Mijn broer is even lui als ik.
Jij hebt dezelfde als zij.*

Let op:

*'dan jij' (bent),
dus niet 'dan jou'*

*'dan hij' (is),
dus niet 'dan hem'*

*'als ik' (ben),
dus niet 'als mij' (ben)*

*'als wij' (hebben),
dus niet 'als ons' (hebben)*

Wanneer gebruik ik 'als' nog meer?

Gebruik 'als' als het woordje 'zo' is gebruikt in de vergelijking:

Hij eet twee keer zoveel als ik.

Wanneer gebruik ik 'jouw, uw, mijn/m'n'?

bezittelijk voornaamwoord:

*een woord
dat aangeeft
van wie het is*

me moeder

'Me'
is **géén**
bezittelijk
voornaamwoord!

Gebruik **jouw, uw, mijn/m'n** als het een bezittelijk voornaamwoord is:

*Dit is **jouw** jas.*

> **jouw** staat voor 'het bezit' jas

*Dat is **mijn/m'n** zusje.*

> **mijn/m'n** staat voor 'het bezit' zusje

*Ik heb **uw** pen.*

> **uw** staat voor 'het bezit' pen

Let op:

dus niet: **me** zusje, **u** tas,
me verslag, **jou** rooster, etc.

Wanneer gebruik ik 'jou, u, mij/me'?

Gebruik **jou/je, u, mij/me** als het **geen** bezittelijk voornaamwoord is:

*Die tas is van **jou**.*

> achter **jou** staat geen 'bezit'.

***U** weet de weg?*

> achter **u** staat geen 'bezit'.

*Ik heb **jou** drie keer gebeld.*

> achter **jou** staat geen 'bezit'.

Wanneer gebruik ik 'dat / die' als verwijfswoord?

Check:

zet dat/die even vóór het woord:
'*dat huis*', niet '*die huis*',
dus '*het huis dat...*'

Gebruik **dat** als je verwijft naar onzijdige woorden:
het-woorden:

*Het meisje **dat** daar loopt.*
> dat meisje, niet: die meisje

*Het cijfer **dat** ik heb gehaald.*
> dat cijfer, niet: die cijfer

Gebruik **die** als je verwijft naar mannelijke of vrouwelijke woorden: de-woorden:

*De man **die** daar zit.*
> die man, niet: dat man.

Wanneer gebruik ik 'wat' als verwijfswoord?

Marco Borsato

**HET
BESTE
WAT IK
OOIT
HAD**

Gebruik **wat** als je verwijft:

- naar de hele zin (voorafgaand aan het verwijfswoord):

*Die nieuwe collega doet zijn best,
wat ik erg waardeer.*

- naar een overtreffende trap (leukste, beste, ergste):

*Dit is het leukste **wat** ik heb
gedaan.*

- naar een telwoord:

*Dat is het eerste **wat** ik doe.*

Wanneer gebruik ik 'wat' als verwijswoord?

- naar een onbepaalde voornaamwoord (*iets, alles, veel, niets, etc.*):

Dat is alles wat ik weet.

- naar dat of datgene:

Dat is precies wat ik bedoel.

Wanneer gebruik ik 'zij/ze'?

Gebruik **zij/ze**:

- als zij/ze het onderwerp van de zin is (*het onderwerp is de persoon die 'iets doet' in de zin*):

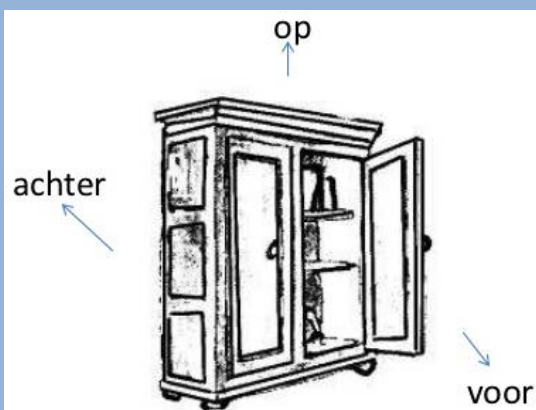
Zij gaan naar de stad.
Dus niet: *hun* gaan naar de stad.

- als het dingen of dieren zijn:

Ik ben mijn sleutels kwijt.
Heb jij **ze** gezien?

Deze boer heeft paarden.
Hij geeft **ze** elke dag hooi.

Wanneer gebruik ik 'hen'?

Gebruik **hen** na een voorzetsel:

Vorzetsels zijn zogenaamde '**kast**'woorden:

voor, op, tegen, door, in, over, bij, tussen... de kast.

Zeg jij het even tegen hen?
Wij rijden met hen mee.

Wanneer gebruik ik 'hen' nog meer?

Als het een lijdend voorwerp is
(het *lijdend voorwerp* is de persoon waarmee iets gebeurt of waar het onderwerp iets mee doet):

*Ik heb **hen** gister gezien.
De overval heeft **hen** geschokt.*

Wanneer gebruik ik 'hun'?

Als het een bezittelijk voornaamwoord is:

*Ik ken **hun** rooster niet.
(rooster is 'het bezit')*

Wanneer gebruik ik 'hun' nog meer?

Als je 'hun' kunt vervangen door een voorzetsel + hen:

*Ik heb **hun** uitleg gegeven.
(Ik heb 'aan hen'...)
Dat maakt **hun** niets uit.
(Dat maakt 'voor hen'...)*

Schema werkwoordspelling

WERKWOORD

Tegenwoordige tijd?
(persoonsvorm)

Verleden tijd?
Voltooid deelwoord?

Trucje
'lopen'

Trucje
'TaXiKoFSCHiP'

Voorbeeld 1:

Hij (worden) rijk.

Hij *loopt* rijk.

Ik hoor een 't' achter
'loop', dus schrijf een 't'
achter de stam 'word':

Hij word**t** rijk.

Voorbeeld 2:

..... (vinden) jij dat vies?

Loop jij dat vies?

Ik hoor geen 't' achter
'loop', dus schrijf geen 't'
achter de stam 'vind':

Vind jij dat vies?

1. Neem het hele werkwoord.

2. Haal daar **-en** van af.

3. Neem de laatste letter voor
-en mee het TaXiKoFSCHiP in.

4. Zit de letter erin?

Ja: T

Nee: D

Voorbeeld:

1. verven

2. ver**ven**

3. **v** in
TaXiKoFSCHiP?

4. Nee: d

*Ik ver**f**de.*

*Ik heb ge**f**erd.*